

JUHTKIRI

Kuidas karistada diktaatorit?

Diktaatorliku režiimi sisekriitikud ei saa end turvalisena tunda isegi oma endise koduriigi õhuruumis, kui Ateenast Vilniusse teel olnud Ryanairi lennukit sunniti vahemaanduma Minskis, kus võimud arreterisid Valgevene opositsioonilise ajakirjaniku Raman Prata-sevitši ja tema Vene kodanikust kallima Sofia Sapega.

Mingit lõhkekeha ei leitud, reisilennukit eskortisid Valgevene hävitajad ja põhjust lennukitait reisijaid just Minskis se suunata tegelikult polnudki, kui Vilniuse lennujaam oli lähemal. Pealegi andnud käsu lennuki Minskisse suunamiseks pärast pommiteadet Valgevene president Aljaksandr Lukašenka isiklikult. Kui ülejäänud lennureisijad (peale kolme väidetava KGB agendi) jõudsid sama päeva õhtuks Leetu, siis Pratasevitši ja tema kaaslaste saatuse on küsimärgi all – kaasvõitlejate hinnangul võib võimudele pinnuks silmas olnud noormeest oodata surmanuhtlus.

Olgugi et rahvusvaheline üldsus ei kaotanud aega, nõudmaks noorte kohest vabasta-

mist, on siiski kaheldav, et Valgevene režiim reageerib üksnes palvetele. Tegu on riigiga, mis opositsionääri kinninabimise nimel ei hoolinud kuigi palju ka välisriikide kodanike ohutusest. Sestap on ainumõistlik, et mitmed lennufirmad on juba otsustanud Valgevene õhuruumi vältimise kasuks ning sanktsioonides kokku leppivalt Euroopa Liidult oodatakse suuniseid, et lennuliiklus Valgevenega täielikult peatada. Ehk tuleks isegi lõpetada igasugune transiit läbi Valgevene, nagu paneb ette president Kersti Kaljulaid.

Valgevene Lukašenka juhtimisel on riik, mis opositsionääri kinninabimise nimel ei hoolinud kuigi palju ka välisriikide kodanike ohutusest.

Sanktsioonide eesmärk ei saa olla midagi vähemat, kui veenda Lukašenkat ja tema mõttekaaslast ka muudes riikides, et kriitikute tagakiusamine lõpeb kõige valusamalt ikka ja alati just kiusajatele endile. Seni on veenvust kahjuks nappinud. Valgevene õhuruumi järkjärguline sulgemine peaks olema alles algus, võimalike mõjutusvahendite arsenal on aga palju laiem, alustades diplomaatide väljasaatmisest ja majandussanktsioonidest ning lõpetades riigi kõrvalejätmisega spordi- jt üritustelt.

ANDRES VARUSTIN

TSITAAT

” Poliitikateadlased on juba ammu täheldanud, et kihistumine, ebaõiglustunne ja populismi tõus on üksteisega tihedalt seotud. Niisiis, on võrdlemisi tõenäoline, et mida kauem neoliberaalse kõrpeideoloogiaga ning pigem jõukaid soosiva maksusüsteemiga jätkatakse, seda enam EKRE tuult oma purjedesse kogub.“

Poliitikateadlane Tõnis Saarts kirjutab, et EKRE võimalik valimisvõit paneks põhivooluerakondi maksupoliitikale teisiti vaatama. ERR

Me oleme ka siin! ütleb mammi

Oma eelmise arutelu lõpuks kirjutas mammi, et tal on hea meel, et Tallinna linnateater lõpuks tõesti korraliku teatrisaali saab. Kuna ta on eluaeg olnud teatrisesõber, ja Estonial on tema elus alati olnud väga oluline koht, siis ei saa mammi sinna midagi parata, et talle läheb korda ka Estonia teatri tulevik.

Esimest Estonia-külastust mäletab ta tänini – see juhtus 1954. aastal ja etendus oli „Luikede järv“ Helmi Puuriga. Viimased andmed pärinevad küll mammi emalt, aga too balletietendus on mammi ajju kõrvetatud tänini, sest see oli nii õudne! Esimeses ja kolmandas vaatuses seisid keset lava kõrge kalju, kust eraldus kuri nõid, nii et nelja-aastane mammi kartis kogu aeg paaniliselt, et mis nüüd juhtuma hakkab. Kas see nõid tuleb tallegi kallale?

Mida teha Estonia majaga?

Noh, igatahes polnud too esimehe ehmatus mammi elus määrav, sest sellest ajast on ta olnud regulaarne Estonia etenduste külastaja ega kujuta ettegi, et peaks edaspidi ooperi- ja balletietendusi vaatama kusagil mujal, mõnes teises majas! Pealegi asub see võimalikest asukohtadest väarikaimas paigas, täiesti Tallinna keskel. Mammi mäletab neid aegu, kui kunagise noorsooteatri etendused olid põhiliselt Salme kultuurikeskuses Kalamajas, ja nii mõnigi teatas põlastavalt, et sinna karuperse ta küll ei lähe. Noh, olgu peale, eks see oli põlastajate endi, mitte teatri kaotus, aga Estonia kuskil äärelinnas? No ei tea! Kuigi jah, mere kaldal võiks see teater päris vägev välja näha?

Muidugi saab mammi aru, et Estonia teatrissaal ei sobi õieti ooperile (kehv akustika) ega balletile (liiga väike lava), ja sellest on räägitud juba 75 aastat, alates teatrimaja taasavamisest 1946. aastal, kui

ENE PAJULA
ajakirjanik

Mis mammit nende kultuuriobjektide puhul mõtlema pani, oli pigem see, et kavandatav filmilinnak pole üldse arutelude keskmesse sattunud.

pommitamisest põhjustatud haavad said ravitud.

Juttu Estonia uuest teatrimajast on alustatud mitu korda. Kõige kaugemale jõuti selle mõttega 1985. aastal, kui seda planeeriti Tatari asumisse Süda tänavale. Kuna vastu-seis uuele teatrihoonele oli seal kasvava kaitseluse hõlmikpuu pärast nii jõuline, siis venis ettevalmistustööde alustamine Eesti vabariigi taastamiseni välja, Moskva rahad kukkusid ära ning tollases vaesuses polnud kellelgi enam mahti Estoniale mõelda.

Nüüd on teatrimaja uuendus uuesti tähelepanu keskpunkti tõusnud, ja kohe on läinud löömaks. Rahvas on jälle kahes lehes! Mammi muidugi ei hakkaks enne jalahoopide jagama, kui näeks juurdeehituse tegelikku projekti, mitte neid mahukuubikuid. Ja üldse tahaks ta teada, mis siis kontserdisaalist saab?

Kas kellelgi on juba silmapiiril mõni kultuuriasutus, mis oleks piisavalt suursugune, et jätkata tööd vanas Estonias? Mammi küll ei kujuta ette ühtegi peale Vanemuise ooperi- ja balletitrupi, kuigi ooper ja ballet Estonia majja ei sobi. Või saab Eesti Kontsert kogu maja endale, kuigi akustika on seal muusika tegemiseks vilets? Kes või mis siis? Mõni kaubanduskeskus nagu senistes kinodes või? Kino Rahu lammutati lõpuks üldse maha. Et see ka Estoniaga juhtub, seda ei kujuta mammi ette isegi oma kõige hirmsamates unenägudes, kuigi tänapäeval – kes teab?

Kuna tundub, et Estonia juurdeehitis saaks ülepea teoks vaid üle muinsuskaitseametiga laiba, siis kas ei tuleks alustada kogu protsessi sellest, et mis saab sellest uhkest sümbolhoonest edaspidi. See, et selle ukseid-aknad lüüakse lihtsalt kinni ja tekitatakse Tallinna südalinnas üks vägev tondiloss, on mammi meelest küll ilmvoimatu.

Unaruses filmimaailm

Mis mammit nende kultuuriobjektide puhul mõtlema pani, oli pigem see, et kavandatav filmilinnak pole üldse arutelude keskmesse sattunud. Otsustajad ütlevad muidugi, et kui see oleks nii tulus investeering, siis miks seda erarahadega ei teha? Nojah, eks ilmselt võikski, kuigi kas riigi seisukohalt poleks mõttekam seda võimalikku tulevast tulu kodumaisesse filmitootmisse paigutada, mitte äriemeestele jätta? Aga mida mammi ka teab.

Kurb näib olevat see, et kui Lennart Meri kirjutas juba 1968. aastal – pool sajandit tagasi – filmikunstist kui Eesti kultuuri suurest üksiklasest, siis muutunud pole mitte midagi. Kuigi filmis, mis ongi ainult selline kunstivaldkond, saavad kokku kõikvõimalikud ülejäänud kunstid, nagu lavastus- ja näitekunst, kirjan-

dus, helilooming, koreograafia, lava- ja kostüümikunst, fotograafia... ja suurepärase filmi sünniks vajatakse neid kõiki kõrgtasemel.

Lennart Meri, kes teadagi töötas pikka aega Tallinnfilmi stsenaristi ja toimetajana, teadis, millest räägib, kui kirjutas: „Eesti filmikunst ei sündinud mitte orgaaniliselt teel, vaid dekreedil alusel. Kui me eespool väitsime, et eesti filmikunstil on transplantaadi omadused, siis lisagem nüüd: siirdistutatud organi elutalitlus või hääbumine oleneb sellest, kas ta suudab lülituda kultuuriorganismi terviklikku vereringesse või mitte, kas ta sulab üldisesse kultuuriprotsessi või säilib tsunftilise eraldatuse tunnused.“

Tol ammusel ajal polnud Tallinnfilmil just palju, millega uhkustada. Kuigi juba siis olid valminud sellised filmid nagu Jüri Müüri „Põrgupõhja uus Vanapagan“ või Kaljo Kiisa „Hullumeelsus“ (tõsi, tollased võimud neid filme rahvale näitamiseks ei pidanud, sest need ei mahtunud nõukogude propaganda lahtrisse) ning õige mitmed Elbert Tuganovi ja Heino Parsi nüüd juba klassikasse kuuluvad nukufilmid. Ometi tundsid filmitegijad ennast üksildasena, justkui vaese sugulasena meie muidu elava (oli ju sula-aeg!) kultuurielu taustal. Ja kuigi eesti film on vahepeal tõeliselt tuule tiibadesse saanud, siis tundub, et (kultuuri) siseringi teda ikkagi lubada ei taheta.

Asjata, sest film, nagu muusikagi, on just see kunstiliik, millel on üldse võimalik laias maailmas tähelepanu äratada ja oma olemasolust teada anda. Nii kahju kui polegi, aga „Tõe ja õigusega“ tänapäeval maailma ei valuta. Aga hea film ütleb kohe: tere, meie oleme ka siin! Ja üldsegi mitte kõige kehavamad!

SEISUKOHT

Koroonaja valu ja vaev tuleb üle elada

Ütlen ausalt: minulgi hakkab pikalt veniv koroonaaeg vaikselt üle viskama! Ometi pole mu peas tekkinud mõtet, et läheks kuskile mässama.

See ei ole orjameelsus ega valitsuse pimesi kummardamine. Samal ajal kirjutavad nii mõnedki kaasmaalased sotsiaalmeedias järjekindlalt, et kõik on totakad ajupesud ohvrid. Üritan vaadata natuke laiemat pilti. Seda, mis toimub kogu maailmas.

Lähtun eelkõige oma valdkonna ehk spordi muredest. Loomulikult ei röömusta kedagi tühjude tribüünide ees peetavad võistlused. Tippspordi üks käivitav jõud on just värvikas publik, kes staadionil, sisehallis või ringrajal jõupurovidele kõva häälega kaasa elab.

Eestis tiirutab võistluskarussell siiski üsna hoogsalt ja võõrustame isegi rahvusvahelisi mõõduvõtte. Näiteks Itaalia otsustas aga juba poolteist kuud tagasi loobuda juunioride kergetõustiku EMi korraldamisest ning äsja teatas Norra, et juuli alguses Bergenis toimuma pidanud noorsooklassi EM jääb ära.

Siinkirjutaja ei tahaks olla õnetu sportlane, kes on sügisest kevadeni keeruliste tingimuste kiuste usinalt harjutanud ja peab nüüd kõnealuse olukorra vabalt leppima. Itaallaste ja norralaste otsuse tõttu jääb ilmselt Eestigi mõnest medalist ilma.

DEIVIL
TSERP

spordiajakirjanik

